

ANNOTATIONES.

ANNOTATIO (1) pag. 205.

Sirmondus hoc loco putat indicari Constantinum Magnum, qui, teste Chrysostomo in III adversus Jud. homil. Judæos, quod urbem suam contra interdictum instaurare aggressi essent, amputatis auriculis male mulctatos in diversas regiones sparsit, ut terrori cæteris essent, ne idem in posterum conarentur. Sed profecto Judæi Severo imperante jam erant patrio solo exclusi, ex Tertulliano in Apolog. cap. 21, et lib. contra Jud. cap. 13. Imo ipsos longe ante Severum Hadrianus prohibuerat Jerosolymorum accessu, ex Eusebio, lib. IV histor. cap. 6. Itaque hic non singularem hominem, sed eum præ oculis habet Augustinus, qui Romanum imperium gerebat, eo quo loquitur ævo jam Christianus.

ANNOTATIO (2) pag. 241.

Hinc facile intelligas Sermonem ab Augustino habitum esse in aliena ecclesia, forte apud Carthaginenses: certe quidem apud homines ludis deditos et spectaculis, a quibus passim revocat infra.

ANNOTATIO (3) pag. 270.

Quadrant hæc maxime in Donatistas, ad quos Augustinus in Epist. LXXVI, n. 2 scribit: *Majores enim vestri, in quorum sacrilega præcisione perseveratis, quidam gestis municipalibus Codices sanctos et instrumenta Ecclesiæ persecutoribus tradiderunt, etc. De crimine traditionis, de quo ipsi inter se jam consenserant, inauditos damnaverunt.* Vide Epist. cv, n. 2, et Enarrat. Psal. x, n. 4.

ANNOTATIO (4) pag. 271.

Sic ipsi quidem catholici episcopi, honorem suum pro concilianda Ecclesiæ pace deponere parati, scribunt ad Marcellinum Collationis Carthaginensis cum Donatistis habitæ cognitorem, in epistola inter Augustinianas cxxviii, n. 3: *An vero ille de cælis in membra humana descendit, ut membra ejus essemus, et nos, ne ipsa ejus membra crudeli divisione lanientur, de cathedris descendere formidamus? etc. Nam qua fronte in futuro sæculo promissum a Christo sperabimus honorem, si Christianam in hoc sæculo noster honor impedit unitatem?*

ANNOTATIO (5) pag. 328.

Eadem est quæ basilica major Carthagine, in qua corpora sanctarum martyrum Perpetuæ et Felicitatis sepulta scribit Victor in lib. de persecutione Vandalica. Hæc ipsa in concilio Carthaginensi II duplici nomine appellatur basilica Perpetua Restituta: in cæteris deinceps conciliis,

quæ ibidem celebrata leguntur, Restituta simpliciter, ut in hoc loco. Sic dictam aliquis credidit a Restituta martyre Neapolitana apud Carthaginem passa. Vindingus vero not. in Serm. alias de Diversis 102 a Restituto episcopo Carthaginensi, in cujus depositione Sermonem ab Augustino habitum testatur Possidius. Baronius denique ad annum 397 hoc nomen sortitam putat, quod possessa diu a Donatistis, fuerit restituta Catholicis. Sic enim in Uzalensi urbe, ecclesia quæ primitus, uti narrat Evodius de miraculis S. Stephani lib. I, cap. 7, a Donatistarum divisione usurpata, postea unitati catholicæ est restituta, inde etiam vocabulum sumpsit, et ecclesia Restituta appellari meruit.

ANNOTATIO (6) pag. 328.

Gladiatoria spectacula Munerum nomine intelligit Sirmondus, cujus nota in hunc titulum sic habet: (Vetus exemplar in fine Sermonis, *Explicit Sermo die Munerum spectaculorum.* De gladiatorum itaque spectaculo accipiendum, quod proprie Munus appellabatur; unde gladiatorum Munus Cod. Theod. *De Gladiatoribus*, lib. II. Et in Calendario Romano Constantinianorum temporum, mense Decembri, quando committi gladiatores solebant, crebra Muneris est mentio ex A. D. IV. Nonas, quo die initium Muneris annotatur, usque in A. D. IX Kalendaras Januarias, quo cruenta, καὶ σπυρροπὰ hæc spectacula desinebant, ut Julianus quoque Cæsar docet extrema oratione sua in Solem.) Præterea videsis Sueton. in Cæs. cap. 39, et Augustin. in lib. I contra Academ. n. 2, et in Psal. xxxix, n. 8, 9, 10, et in Psal. cxlvii, n. 7.

ANNOTATIO (7) pag. 335.

De his Marcellinus Comes in Chronico, Monaxio et Plinta Coss. anno Christi CDXIX. *Multæ Palæstinæ civitates villæque terræ motu collapsæ. Multæ tunc utriusque sexus vicinarum gentium nationes, tam visu quam auditu perterritæ, atque credulæ, sacro Christi fonte ablutæ sunt: omniumque baptizatorum in tunicis crux Christi salvatoris divinitatis nutu ex templo impressa refulsit.* Idatius quoque noster in Chronico: *Durante episcopo quo supra, id est Joanne, gravissimo terræ motu sancta in Jerusalem loca quassantur,* etc. Et in Fastis Monaxio et Plinta: *His Consulibus S. Joannes epistolam dirigit per Ecclesias orbis terrarum, quæ habetur de signis terroribusque divinitus perpetratis.* SIRMOND.

ANNOTATIO (8) *Ibid.*

Sitifis, quæ provinciæ in Africa nomen dedit, id est, Mauritanie Sitifensi. De hoc ejus civitatis terræ motu an meminerint alii, non habeo compertum. Episcopum sane Sitifitum fuisse constat Novatum, qui et hoc ipso anno interfuit, subscripsitque concilio Carthaginensi post consulatum Honorii XII, et paucis ante annis Collationi quoque Donatistarum affuerat. SIRMOND.

ANNOTATIO (9) pag. 336.

Ideo pauci ad Ecclesiam, quia plurimi ad spectaculum confluxerant. Sic Enarrat. in Psal. cXLVII, n. 7: *Propterea hodie non venerunt, quia Munus est,* etc. Vide Chrysostomum in exordio Sermonis de Consubstantiali, et Asterium episcopum de festo Kalendarum.

ANNOTATIO (10) pag. 343.

Verbum Dei soli olim in Ecclesia prædicabant episcopi, quorum id proprie munus erat: post etiam presbyteris, sed non uno apud omnes tempore, permissum. Primi Orientales cœperunt, quod et Pierii presbyteri apud Alexandrinos, et Chrysostomi adhuc idem presbyteri apud Antiochenos, aliorumque apud alios exempla declarant. In Africa inusitatum fuit ante Augustinum, cui primum omnium apud Hipponem ea potestas facta est a Valerio episcopo. Possidius in ejus Vita cap. 5: *Eidem presbytero potestatem dedit coram se in ecclesia Evangelium prædicandi, ac frequentissime tractandi, contra usum quidem et consuetudinem Africanarum ecclesiarum.* Valerii exemplum postea secuti sunt alii, et Aurelius episcopus Carthagine, cui hoc nomine gratulatus est Augustinus epistola LXXVII (nunc XLI) quod usurpare cœpisset, ut presbyteri præsentem ipso sermonem populo funderent. Itaque tanquam usu jam in Africa recepto, presbyteros in hoc genere cum episcopis conjungit in Sermone XLIX de verbis Domini: *Numquid non ascendit aliquando aut presbyter, aut episco-*

pus, et non dicit aliud de superiore loco, nisi ne rapiantur res aliene? Apud Gallos serius usurpatum videtur. Nam synodus Vasensis II, quæ centum annis posterior fuit Augustino, verbum faciendi presbyteris dat potestatem: antea ergo non habuisse conjectura est: quam Cyprianus quoque diaconus in Cæsarii Arelatensis episcopi Vita confirmat. SIRMOND. in hunc locum.

ANNOTATIO (11) pag. 348.

Manumissiones ut in ecclesia coram episcopo facere liceret, Constantini Magni beneficio indultum est, ut alias observavimus ad Ennodium, apud quem inter Opuscula extat libellus, seu petitorium Agapiti nomine compositum: in quo Gerontium ille servum suum libertate donari postulans ab episcopo, desiderii sui causas persequitur, quæ cum Augustini verbis mirifice consentiunt. SIRMOND. in hunc locum.

ANNOTATIO (12) pag. 349.

Frangebantur in manumissione servorum tabulæ, quibus emptio illorum et servitus continebatur. Augustinus Epist. L (nunc CLXXXV, n. 15) de Donatistis: *Pessimorum, inquit, servorum, ut liberi abscederent, tabulæ frangebantur.* SIRMOND.

ANNOTATIO (13) pag. 382.

Hinc apparet Carthagine habitum esse hunc Sermonem, et episcopum paulo ante intelligi Carthaginensem, et judicem infra Proconsulem, cui suggestum a Christianis fuerat, ut Herculi illudere liceret. Neque vero Car-

thagine duntaxat, sed aliis Africæ locis, constat in cultu Herculem fuisse, ut apud Suffectanos in provincia Byzacena: ubi cum Herculis statuem comminuissent Christiani, repentino in eos impetu populi cæsi sunt sexaginta. Quam furoris immanitatem exagitans Augustinus Epistola CCLXVII (nunc L) simul Herculem deum, ut hoc loco, scite deridet. SIRMOND.

ANNOTATIO (14) pag. 533.

Possidius in Indiculo cap. IX, Sermonem hunc procul dubio notat istis verbis, *De lectione Isaïæ, Domine, quis credidit auditui nostro? Mutilus itaque Sermo est, nec priore tantummodo parte, sed posteriore etiam, qua Donatistarum hæresis redarguebatur, minutus esse intelligitur ex n. 5, ubi sic habet: Incipit dici et de sponsa, et quomodo in sponso mirabaris cæcitatem Judæorum, sic et in sponsa miraberis cæcitatem hæreticorum.* Quibus verbis Augustinus non obscure pollicebatur tractaturum se de subsequenti Isaïæ capite: *Lætare sterilis, etc. Dilata locum tabernaculi tui, etc.* Atque id quod Propheta de Ecclesiæ per omnes gentes extensione dixisset, hac ipsa concione mox videndum significabat n. 2 et n. 6. *Audietis illud, inquit, et ab isto Propheta, etc.* Non pauci tales in 50 Homiliarum classe fuerunt minus integri Sermones, in quibus impostorum fraudem fallaciamque quidam non jure conqueritur. Nam qui in Ecclesia legendi essent Augustini Tractatus, necessario plerumque decurtabantur, iisque exordium aptabatur et idonea conclusio. Sic huicce XLIV Sermoni appositam aliunde præfationem esse vides vel ex versiculo Isaïæ, qui altera parte ex versionis Vulgatæ, cum in reliquo cap.

August. sequatur LXX. Conclusionem porto ex Cæsario acceptam opinamur.

ANNOTATIO (15) pag. 538.

Totum quod superest caput v quibusdam abest MSS. videturque Augustinum minus quam Cæsarium nobis exhibere. Confer Sermonem Appendicis XIII, num. 5. Serm. XLIV, n. 6, Serm. XLV, n. 3, et Cæsarii Hom. XXVII.

CONCORDANTIA

BIBLIOTHECÆ LATINÆ CUM GALLICÆ.

BIBLIOTHECA LATINA.

BIBLIOTHECA GALLICA.

Expositio Epistolæ ad Galatas.	Ejusdem fragmenta, tom. XXI,
	pag. 77
Sermones.	pag. 395-397
	153 Eorumdem fragmenta, extrac-
	taque ex iis sententiæ, tom.
	XXII,
	423-444